

Хронологія села Оженин

XVI століття

1528 р.

Згадка про Словицьких (Яловицьких) в переписі україномовних актів II половини XVI ст. Родовий герб згадується інколи в документах як «Брама». Назва родини майбутніх власників Оженина походить від земельних помість «Словець», «Ялівець» – сіл Луцького повіту.

1534 р.

Перша писемна згадка про село Оженин є в акті з архіву князів Сангушків. Це був маєток, який володар А. Заславський відписав Костянтину Острозькому «з людьми і полями, і сіножатями, з лісами і борами, і дібровами, і озерами, і данинами грошовими, і медовими, і куничними, і з боровими гонами, і з ловами звіриними, пташиними, і з млинами, і з ставами, і з усіма пожитками».

1578 р.

Найбільший, найспустошливіший напад татар на Волинь за XVI ст. Село Оженин зазнало вперше масштабних, нищівних руйнувань. Татари мало не здобули Острог. Під час битви відзначився загін козаків (300 чол.) під керівництвом Сулгак П'ятигорця. Вони перекрили греблю під Межиріччям і перешкодили татарам форсувати річку Вілію. Останні козаки заблокувалися в старому млині і боролися далі. Татари стрілами підпалили млин, і захисники загинули у вогні.

24 вересня 1581 р.

Складено акт і засвідчено у Луцькому суді про те, що село Оженин належить князям Заславським.

20 червня 1583 р.

Писемна згадка про Оженин (в указі польського короля Стефана Баторія). В той час в селі нараховувалось 51 двір і близько 300 чоловік.

23 вересня 1583 р.

Князь Заславський продає село Оженин.

10 липня 1590 р.

Оженин купує Іван Одинець-Соколовський.

XVII століття

30 липня 1629 р.

Власник Оженина Іван Одинець-Соколовський продає село кременецькому двірському чиновнику Данилу Боженець-Словицькому, родова лінія якого буде володіти селом (з перервами) до 1939 року.

1629 р.

Династії Єловицьких, 5 поколінням роду, згідно даних подимного тарифу, належало 20 сіл Луцького і Кременецького повітів. Данило Єловицький володів 20 селами, що нараховували 295 димів (будинків-господарств).

1648-1649 р.

Документи цих років засвідчують «Оженино», «Оженинськое владение», «Оженинськіє леса» як місця, де діяли козацько-селянські ополченці в протипагу каральним законам польської шляхти, яка хотіла в зародку придушити національно-визвольну війну під проводом Богдана Хмельницького.

Вересень 1648 р.

Селяни і козаки (острозькі міщани і хорівські селяни) захопили і спустошили великі пасіки в Оженині, забрали шляхетські стада худоби та «межи себе розобрали ... и на пожиток свій обернули». Вони пограбували і місцевих селян, забравши в них 130 коней, 80 корів, 200 овець, збіжжя, вулики. Через повстання, «гвалтовны наезды, шкоды и спустошения» кременецький підкоморій Франциск Єловицький зазнав величезних збитків. Тому він поіменно виділив серед учасників нападу 30 найактивніших міщан і селян. Серед них були отамани Пархвон і Федько.

13 квітня 1649 р.

Селяни-кріпаки з Хорова разом з острозькими міщанами на чолі з Любом Коновалом розгромили маєтки пана Єловицького в селах Плоске, Стадники, Оженин, знищили там усі документи, в яких стверджувалися феодальні повинності селян. А 5 жовтня 1654 року на хорівських полях селянсько-козацькі загони розгромили полк шляхетських військ.

Квітень 1649 р.

У донесенні возного мовиться, що в двірського чиновника Єловицького ополченці спалили в «Оженино» його майно і архів. При підтримці місцевого населення козацькі загони Гераська в 1649 році взяли Остріг і розгромили маєтки магната в Плосці, Оженині, Стадниках.

XVIII століття

1722 р.

Власник Оженина Франциск Боженець-Єловицький здійснює паломництво в Італію – до Риму і привозить звідти для католицького костелу образ Божої Матері – Мадонни (ця ікона сьогодні прикрашає церкву Святого Михайла).

1728 р.

Писемні документи свідчать, що володар «Оженинського» майна Франциско Єловицький примушував місцевих селян-українців (православних) відвідувати діючий тут уніатський храм.

II пол. XVIII ст.

В Оженині Станіслав Єловицький будує невеликий замок (він згодом буде знищений російськими солдатами за участь магната в Барській конфедерації і його роль як противника договору про свободу віросповідання між Росією і Польщею).

Як додаток до старого замку Станіслав вибудував просторий двір. Цей архітектурно-парковий комплекс вважався одним з найкращих на Волині. Двір складався з трьох будівель: головного житлового будинку, домашньої каплиці, всередині якої знаходився дубовий мистецьки вирізьблений вітвар в стилі барокко, і одноповерхового будинку (офіцини). Весь двір оточував чудовий парк, закладений відомим і модним на той час ірландським садоводом Діонісієм Міклером, пейзажні парки якого милували око в Дубно, Рівному, Обарові, Шпанові, Тернополі і ще в 40 містах і селах України. Парк займав кілька десятків гектарів, в основному за палацем і з боків. На величезних газонах росли мальовничі групи дерев і кущів: ясени, клени, пірамідальні тополі. Посередині парку залишено велику галявину, обсажену двома рядами високих ялин, яка дозволяла сягнути поглядом з вікон і ганку двору аж до кінця парку. Була тут також широка липова алея доміклерівських часів, як пам'ятка про давні часи.

1793 р.

В результаті другого поділу Речі Посполитої Волинь та Острозчина в складі Правобережної України були приєднані до Російської імперії.

1795 р.

Третій поділ Польщі і утворення Волинського намісництва, куди ввійшло і наше село Оженин.

6 липня 1796 р.

Генерал Т. І. Тутомлін керує створенням Волинського намісництва. (Острозький повіт, Хорівська волость. Село Оженин належить до Хорівської воості Острозького повіту).

1798 р.

Писемні архівні документи свідчать про Оженин таке: в селі нараховується 63 двори і 451 житель.

XIX століття

1800 р.

Згадка про село Оженин в списку приватних архівів Волині.

1806 р.

Складено опис церковного майна старої Свято-Михайлівської дерев'яної церкви (рік побудови невідомий). До цієї церкви куплено старий простої столярної роботи іконостас з храму, що знаходився на Новому Місті в Острозі, за 22 карбованці 25 копійок (купівля відбулась в кін-

ці XVIII ст.). Цікаво, що дві ікони – Богоматері та Архангела Михаїла – «приставлені» до іконостаса, коштували аж 30 карбованців. Така висока ціна, можливо, була спричинена тим, що вони були прикрашені двома коронами та трьома підвісками.

В I половині XIX ст. священиком при церкві був Кузьма Михайлович Ботаневич. Народився він 1776 року, в родині кріпаків, проживав в селі Бураках Житомирського повіту. Навчався в Любарській школі по класу поезії, рукоположений в сан священика 1 жовтня 1802 року єпископом Варлаам і призначений до Оженинської церкви. Дяком при церкві був місцевий житель 1758 року народження – Сава Іванович Серединський.

1815 р.

Згадка про Оженин в історичних документах – 62 двори, 477 чоловік, дітей від 7 до 13 років – 77 душ.

1840-1842 р.

Судовий процес жителів Оженина проти економа М. Дідковського, який знущався над селянами, і дії якого привели до каліцтва і смерті селянина-кріпака Т. Прокопчука.

1861 р.

Велика селянська реформа: 19 лютого 1861 року російський цар Олександр II (Освободитель) підписав указ про скасування кріпосного права в Росії. За результатами реформи в Оженині 513 гектарів кращої землі закріпилося за місцевими поміщиками, а інші 235 гектарів розділили між 128 селянськими господарствами. В цей час селянин Оженина міг в день заробити в пана 60 копійок, якщо працював зі своїм конем; 30 копійок платили за роботу без тяглової сили, жіноча праця оцінювалася в 20 копійок за день.

1870 р.

В Острозі було відкрито духовну семінарію. Затверджено проект шосейної дороги Остріг – Оженин. Вартість проекту – 96 тисяч карбованців.

1871 р.

В с. Оженині будується нова дерев'яна Свято-Михайлівська церква, що діє і до нині. Збудована вона була за кошти, котрі селяни змогли заробити на будівництві залізниці, що розпочалася в цьому ж році в нашій місцевості. Про возведення храму є такий цікавий документ: «В Бозі почивших парафіян і О. Василя Голядинського на кошти котрих в селі Оженин 1871 року зростала збудована Свято-Михайловська церков. Спис цей заложений в 1931 році Мироном Ярмолюком і Віктором Максимуком. Возлюбленые дети, не забывайте ваших отцов и праотцов». В цьому списку далі перераховуються прізвища 104 сімей, серед них бачимо: Іван Ярмолюк, Степан Кондратюк, Петро Фурманюк, Іван Лящук, Йосип Давидюк, Тарас Онищук, Лазар Бернацький, Йосип Кухарчук та багато інших.

Церква в той час володіла таким «багатством», 12 десятин орної землі, двома десятинами сіножатей, 3 десятинами лісу.

1871-1873 р.

На землях Острожчини проходить будівництво залізниці, що пролягла через Оженин, а не через Острог, як планувалось раніше.

12 травня 1873 р.

«Вольнские губернские ведомости» друкують інформацію про відкриття руху поїздів на Києво-Брестській залізниці: «25 сего мая участок Киево-Брестской железной дороги от станции Кривин до Бреста открывается для движения товарных поездов со следующими станциями: Оженин, Здолбуново, Ровно, Клевань, Олыка, Луцк....».

17 листопада 1872 р.

В Оженині сталося самогубство Григорія Миколайовича Голікова (родом з центральних російських губерній) – інженера-залізничника, що керував будівництвом залізничної гілки Здолбунів-Кривин.

Версій суїциду декілька. За словами старожилів, місцеве панство, що мало плантації цукрових буряків та хмелю, за певну суму грошей «переконали» головного інженера в тому, що повітовий центр Остріг перебуває в економічному занепаді, а Оженин в цьому плані є вигідним об'єктом. Можливо, тому залізнична колія пройшла через Оженин, а не Острог. Вище керівництво отримало таку мотивацію зміни планів: землі Острога з точки зору геології є малопридатними для прокладання залізниці. Отож, змінивши план, він, Голіков, допустив ряд грубих помилок, а за це отримав сувору догану від начальства. Тому й застрелився. Ця трагедія сталася безпосередньо в Оженині, і його могила знаходиться на місцевому кладовищі, де є надмогильна дошка з такими словами: «Григорий Николаевич Голиков. Скончался 17 ноября 1872 года в возрасте 29 лет».

За другою версією – самогубства інженера були технічні помилки, допущені ним при будівництві залізниці, за що він й отримав серйозні стягнення. Підкупу ніби не було.

І цікавою версією його смерті є третя історія, особливо якщо на це дивитися очима сучасника. А було ось що: Голіков, що відповідав за здачу в експлуатацію ділянки залізниці Кривин-Здолбунів посперечався з товаришем, інженером сусідньої дільниці від Кривина до Шепетівки, що він (Голіков) першим закінчить будівництво і прозвітує про її готовність. Гарантом цієї незвичайної «дуелі» чоловіки поставили власне життя. І, судячи з фактів, Григорій Голиков цю суперечку програв і, згідно домовленості, відповідно тогочасному духу і моралі, він стріляється.

(Похований Голіков Г. М. за якийсь десяток метрів від залізниці, яку він будував і за яку так дорого заплатив).

1873 р.

В Оженині складається «Іменний список селян Волинської губернії Острозького повіту Хорівської волості с. Оженин, що володіють викупними ділянками подвірно за станом на 1873 рік». В списку 50 прізвищ – Мацюк Марко, Пасічник Філон, Шевчук Ничипір, Музика Капітон, Ковалюк Оксен, Павлюк Леон, Шалабай Зосим, Савук Терентій, Бурбелюк Парамон.

1883 р.

Острозький повіт має 55 миль залізничного шляху, а станція Оженин була на 13 місці в Волинській губернії за кількістю пасажирів (в середньому за 5 років – 12501 чоловік).

20 жовтня 1884 р.

Надзвичайна подія в Оженині. У «Волинських єпархіальних відомостях» №1 за 1889 рік повідомлялося: «Школа в селе открыта 20 октября 1884 года в доме общественном, с жалованием учителю 100 рублей в год от прихожан. В церковно-приходской школе числится учеников 25 мужского пола и 2 женского пола.

Дворов 62, прихожан 503».

1889 р.

За даними цього року, «село Оженин волости Хоровской» мало 65 дворів, 510 мешканців; римо-католицький костел; засновану в 1884 році церковно-парафіяльну школу; крамничку; споруджену в 1873 році залізничну станцію та православну церкву; ряд незначних виробничих підприємств, які на той час були підвладні великому землевласнику Гриціанові Єловицькому.

1890 р.

Розпочато будівництво вторинної залізниці, тобто шлях став двохколіїним.

XX століття

1901 р.

В Оженині побудоване нове приміщення залізничного вокзалу. Це була дерев'яна двохповерхова споруда, що розташовувалася всього за декілька метрів від самої залізниці. На першому поверсі нового вокзалу були розташовані каси і зал чекання для пасажирів разом з буфетом. На другому поверсі разом з сім'ями проживали начальник станції та головний майстер.

1904-1905 р.

В ході російсько-японської війни більше десятка оженинських чоловіків було мобілізовано на фронт. Серед них: Ніколайчук, Матейко, Кожух, Коваль та інші. Згідно імператорського указу учасникам війни після повернення з фронту надавалися пільги. Зокрема, оженинці мали вибір:

влаштуватися на роботу на залізниці або ж отримати наділ землі в особисте користування.

Саме в ці роки близько 8 сімей заселили велике поле, де сьогодні в Оженині розташована територія Острозького цукрового заводу.

1905 р.

Закінчено будівництво двохколійної залізниці в Острозькому повіті.

Острожчина переживає хвилю революційних подій. На цей рік в селі Оженині нараховувалося 132 двори, 674 жителі.

1915 р.

В Оженині відбувся виступ селян проти земельного перерозподілу, який влада намагалася запровадити. В березні цього року, коли багато чоловіків Оженина було мобілізовано на фронти Першої світової війни, власті вирішили перевести селян на відрубні і хуторські ділянки. Селяни категорично відмовлялися, не пускали землемірів на поля, мотивуючи це тим, що треба дочекатися чоловіків з фронту. Організаторами селянського виступу були Ілля Драбенюк, Мирон Яромлюк, Артем Кондратишин, Опанас Дмитрук.

12 лютого 1915 р.

Станційний сторож залізничної станції Оженин Дмитрук Михайло нагороджений світло-бронзовою медаллю для носіння на грудях на стрічці ордена Білого Орла за участь в проведенні загальної мобілізації 1914 року.

1918 р.

В Оженині було проголошено встановлення радянської влади і створено революційний комітет на чолі з Н. Г. Горбатюком, який відразу приступив до розподілу поміщицьких земель.

Травень 1919 р.

В районі Оженина проходять бої 1-шої Української радянської дивізії з військами Директорії.

Бої на Острозькій залізничній дільниці між більшовицькими бронепоездами «Комуніст Коростенського району» та «Карл Маркс» з бронепоездами противника.

2 липня 1920 р.

Між частинами Першої кінної армії й польськими військами відбувся бій за залізничний міст біля села Бродова, недалеко від Оженина. Надвечір армійці 2-ї бригади і 6-ї кавалерійської дивізії підійшли до позицій польських кіннотників, що були розташовані на березі Горині, атакували і відкинули противника. Згодом будьонівці форсували річку і, захопивши станцію Оженин, відрізали польському бронепоезду шлях до відступу на Рівне.

1920 р.

Залізничну лінію Радзивилів – Здолбунів – Оженин передають з Львівської до Радомської дирекції залізниць.

На початку 20-х років з 40 українських сімей, члени яких працювали на станції Оженин, на роботі залишилося 5 сімей. Польські власті це пояснювали таким чином: виконувати роботу українець міг лише тоді, коли прийме польське підданство і католицизм.

18 березня 1921 р.

Підписання Ризького договору між Польщею та Радянською Росією. Польща визнала УРСР, а натомість приєднала до себе Холмщину, Підляшшя, Західну Волинь та Західне Полісся. Оженинські землі будуть окуповані поляками аж до вересня 1939 року.

В цьому році в селі нараховувалось 155 дворів, 865 жителів, з них – 796 українці.

Острозький повіт в цей час: площа – 927 км², густота населення – 61 чол. на 1км², на одну тисячу населення – 713 українців, 122 – поляки, 145 – євреї.

1923 р.

Польські власті в Оженині розпочинають будівництво брукованої дороги від станції Оженин до м. Острога. Будівельний камінь привозили на потягах, а місцеві селяни на підводах розвозили його по розбитих ділянках ґрунтової дороги. Ціна перевезення будматеріалу – 2 гроші за 1 кг ваги, враховуючи відстань. Камінь викладали польські майстри. Будували цей шлях близько 3-х років. В 1926 році було відкрито рух на новому шляху, але відразу виявилось, що для автобусів того часу дорога є дуже вузькою. Тому почали її розширювати, а це зайняло ще більше 2-х років. І лише в 1928 році було розпочато регулярне автобусне сполучення між Оженином і Острогом (проїзд був дуже дорогим).

Сьогодні ми бачимо «шмат» цієї польської дороги біля с. Монастир'юк.

1924 р.

Оженинська революційно-повстанська організація на чолі з К. М. Дмитриком (була створена і діяла в селі не без допомоги більшовицької агентури), здійснивши напад на поміщицький маєток в Стадниках, перестрілявши поліцейський пост, підпаливши амбри з зерном, інвентар, будинок, забравши коней переходить російсько-польський кордон в районі р. Горинь, біля с. Оженин. Після короткої перестрілки партизани вступили на територію УРСР.

В зв'язку з такими подіями в селі розгорнулася каральна експедиція в складі 40 поліцейських і уланів. Експедиція шукала таємний склад зброї, який повстанці нібито мали в Оженині чи найближчому лісі. Село ото-

чили, нікого не випускали, багатьох затриманих було допитано і в ході допитів бито.

6 серпня 1924 р.

Наше село Оженин відвідав Юзеф Клемент Пілсудський. На святково прибраному вокзалі його зустрічали під мелодію духовного оркестру староста села Бабінський з громадою. Керівник Польської держави прибув до нас потягом з Варшави. З Оженина Пілсудський рушив до Острога на зустріч з офіцерами 19 полку волинських уланів, щоб вручити полку святкове знамено.

1925 р.

Як стверджують історичні документи цієї доби, в школах с. Оженин навчалось 111 дітей.

Цього року польська влада переносить центр повіту з м. Острога в м. Здолбунів. Тепер Оженин входить до складу Здолбунівського повіту.

1926 р.

Відкриття руху транспорту на новозбудованій кам'яній дорозі, що сполучала Острог і Оженин. Відбувся перший автобусний рейс. Прибувши в Острог цей автобус не повертає назад, а бере курс на Здолбунів (виявилось, що нова дорога є вузькою для авто). Власником першого автобуса був такий собі Шехман, який став першим конкурентом гужовим перевізникам.

1928 р.

Відкриття в Оженині поштового відділення і телеграфу.

1930-ті роки

Багато старожилів розказують про те, що президент Польщі Ігнаци Мосціцький обіцяв кожній українській родині, де народиться підряд сім хлопчиків, для сьомої дитини бути хресним батьком, який забезпечить хрещенику землю і майно. І нібито в Оженині одна така сім'я знайшлася, але події вересня 1939 року все перекреслили.

У ці роки в Оженині соліта діє так звана «курортна зона – Маївка», що була розташована на території сучасного місцевого лісництва. На території зони розміщувалися помістя поляків Манішкевичів, в яких часто зупинялися, а то й приїзжали на короткий відпочинок «гарцери» (польські скаути). Вони проводили різні змагання, екскурсії до Острога, ввечері палили вогнища і співали польських пісень.

Березень-квітень 1930 р.

В Оженині проходять збори селян, пов'язані з виборами до польсько-го сейму.

1931 р.

В селі відбувається нарада районного комітету прорадянської партії «Сельроб – єдність».

1932 р.

Польська влада в Острозі зруйнувала полкову церкву. Було розпочато будівництво католицького храму в селі Оженин (нині це приміщення молодших класів Оженинської ЗОШ I-III ст. №2).

В Оженині за ініціативою національно-свідомої молоді було створено філію Острозької «Просвіти», куди ввійшло 8 дійсних членів та 6 прихильників. Головою організації став Юхим Зайончковський, заступником голови – Михайло Марискевич, секретарем – Олександр Кушнір.

До села з візитом прибув Степан Скрипник (майбутній патріарх Мстислав). Він взяв участь в сході села Оженина та навколишніх поселень (до 5 тисяч чоловік). Скрипник С. проводив збори як чин Польського сейму. Цього ж року польська влада розпочала гоніння проти членів Оженинської «Просвіти». Під приціл польських жандармів потрапив Володимир Кушнір, один з найактивніших просвітників. Власті розпочали судове слідство проти Кушніра, інкримінуючи йому такий злочин: під час проведення українських вечорниць Володимир танцював на портреті Ю. Пілсудського, топтав його ногами. По цій справі було допитано більше 10 чоловік, особливо слідчі тиснули на 19-річну Квасунь Мокрену. Але дівчина свідчила: такого не було. Справа дійшла до суду в м. Рівне. За рішенням суду Кушніра В. було виправдано.

1932-1933 р.

Час від часу в селі можна було бачити втікачів з Східної і Центральної України, де лютував жорстокий голодомор. Жахливого вигляду люди снували вулицями села в пошуках їжі. Відомий випадок, коли двоє чужих кинулися їсти свинячий корм в баняку, який господиня готувала тваринам. Побачивши таке, жінка вбігла в хату й закрилася на защіпку. Деякі оженинці зі страху відмовляли голодним прохачам, деякі допомагали.

1933 р.

В зв'язку з чутками про голод на Східній Україні і появою маси голодних прохачів голова «Просвіти» нашого села Володимир Кушнір з товаришами провели таку акцію: з Оженина та навколишніх сіл хлопці зібрали велику кількість харчів, десь на вагонів з 5 (морква, картопля, мука, хліб, сало). Ці продукти були завантажені на потяг і відправлені на схід. Але доїхали харчі тільки до Шепетівки, звідки їх зі словами: «Що за наклеп! Ніякого голоду у нас немає!» було відправлено назад. Допомога закінчилась провалом. «Що ж насправді відбувається?» – питали односельці в той час один одного.

1935 р.

Польська адміністрація змінює назву залізничної станції «Оженин» на нову – «Острог над Горинем». Сталося так через те, що часто через

назву станції польські товари «блукали». Тобто, потрібно відправити вантаж з Лодзя на Острог, а такої станції не числилося. В хроніках цього року задується кількість жителів Оженина – 673 чоловіки.

Учні Оженинської польсько-української школи (що на вулиці Криничній) на підводах подорожували до Острога. Там їм вперше демонстрували фільм про поховання Ю. Пілсудського. Діти вперше бачили кіно, і без курйозів і страху тут не обійшлося.

1 березня 1936 р.

Офіційна зареєстровано «Просвітянську хату» в Оженині. Організація ввійшла в склад Волинського українського об'єднання. Головою став її давній прихильник і активіст – Володимир Кушнір.

1937-1939 р.

В Оженині перебували капуцини-монахи, за даними старожилів – 3 чоловік. Вони були прислані на так звані «Східні креси», служили в католицькому костелі, житло наймали. Старшому монаху було років під 60, до українського православного селянства він був налаштований досить агресивно, а двоє молодих – більш лояльно, вони ж були досить вправними у народній медицині, і відомі випадки, коли капуцини безкорисно допомагали нужденним. Монахів було здалеку помітно завдяки одягу – довжелезне коричневе плаття з рукавами і крученим поясом по верху, великим капюшоном і великим гудзиком біля комірця. Капуцини вимагали від оженинців звернення до себе не «пан», а «отче».

1938-1939 р.

В селі родина Словицьких будує новий дерев'яний двохповерховий маєток, він знаходився в парку, недалеко від сучасної селищної ради. Маєток буде спалено в кінці війни.

Вересень 1939 р.

Поляки втікають з Оженина на захід, вони боялися німців, але більшовиків ще більше. І марно. Наш пан Словицький з родиною тікає до Рівного, звідти до Варшави, а далі – в Англію. Все його майно, – маєтки, замок – піддають руйнації.

22 жовтня 1939 р.

Відбуваються вибори депутатів до Народних Зборів Західної України. Наш край представляла Уляна Єфімчук-Дячук із Стадник, яка і стала учасником засідання Народних зборів у Львові.

4 грудня 1939 р.

Виходить указ Верховної Ради УРСР про створення Ровенської області та Острозького району, куди ввійшло наше село.

1939 р.

Колишній член КПЗУ Тимошук Славко бере участь в руйнуванні ка-

толицького храму (скидає з бані хрести). Багато оженинців підтримують цей вандалізм, і польський костел перестав існувати.

В приміщеннях колишніх панських маєток нова радянська влада починає створювати МТС (машинно-тракторну станцію). З вересня 1939 по 1941 рік в селі проходить насильницька колективізація, відчутно погіршується життя селян.

В Оженині організовується нова місцева влада – сільський комітет на чолі з І. Ф. Сорочинським.

З Острога і навколишніх сіл всіх поляків, – офіцерів, жандармів, державних службовців, і, хто не встиг втекти, зганяють на станцію Острог. В Оженині їх заганяли в товарні вагони і транспортували до Рівного. З Рівного їх депортували далі, але куди – не повідомлялося. Особливо на-полегливо долею заарештованих поляків цікавилися їхні дружини, які одного дня так само стали невірними пасажирами «сталінського» потягу і пропали в безкрайніх сибірсько-казахтанських просторах.

З Львівської області прибуває в Оженин новий священнослужитель у Святомихайлівську церкву нашого села Тарнавський М. М. У 1928 р. він, будучи на Галичині, приєднався до православ'я, а з початком війни приєднався до української автокефальної церкви.

1940 р.

В нашому Оженині розпочинається небачене досі масштабне будівництво незвичайного об'єкту – військового аеродрому. Було це пов'язано з складною політичною ситуацією (підготовка світу до війни) і зручним розташуванням села та залізниці. Весною 1940 р. розпочали роботу, на яку з'їхалося багато молоді з усієї області. Швидко лаштувалися продуктові лавки, ставились палатки, багато людей спали під відкритим небом.

Площу аеродрому інженери розміряли на полях між Оженино і Стадниками (сьогодні тут селянські наділи та старі ставки місцевого цукрозаводу).

Було підвезено пісок, камінь, цемент, труби, великі шестигранні плити для покриття. За рік роботи було зведено першу злітну смугу, але на цьому все й завершилось: почалась війна. А після 1945 року будівництво було згорнуто, матеріали забрані на інші господарські об'єкти.

Грудень 1940 р.

В Оженині проходять вибори до місцевих рад, утворюється комсомольська організація. У січні створюють сільську раду, яку очолив Полулях Кіндрат Кузьмович.

Лютий 1940 р.

20 селянських господарів утворили колгосп імені Ворошилова. Першим селянином, що вступив до колгоспу, був Г. І. Савич. На базі колгоспу створюють МТС, яка складалася з 9 тракторів, автомашини, 20 тракторних плугів, 4 сівалки, 4 жатки, 7 молотарок.

Вперше за кермо трактора «У-2» сіли жінка – Євгенія Войтович та Савич Олімпіада. Це перші жінки-трактористки в Оженині. На той час це було справжнім дивом.

1940 р.

В селі відкривається семирічна школа, а в одному з приміщень колишнього панського маєтку – сільський клуб.

1941 р.

22 червня розпочалась Велика Вітчизняна війна. З перших годин наш край став ареною жорстоких військових дій, внаслідок яких наші населені пункти були окуповані до початку липня. В ряди Червоної Армії було мобілізовано 11 оженинців.

В ці дні місцеві жителі помітили бойову машину на дорозі Оженин – Хорів; цікаво, що танком керувала жінка, бо запитувала людей про місцевість. Танк повернув в сторону Горині, подальша доля його невідома.

Бої були скрізь. Зі сторони Грем'ячого (на Острог) відбувся бій між німецькими та радянськими танками.

Три дні тривав бій за Острог зі сторони с. Вельбівне. Сюди пішки з Бердичева (далі боялися везти солдат) прийшло біля 3-х тисяч чоловік. Солдати форсували Горинь і зупинилися на лузі, отримавши наказ: зайняти Острог. Рушниця була одна на 2-3-х чоловік. А німці сиділи на горбах і з кулеметів розстрілювали їх, знищивши близько 2 тисяч хлопців.

Біля с. Монастирьок був польський полігон (сьогодні – піщаний кар'єр). В цьому місті відбувся жорстокий бій між відступаючими радянськими солдатами (йшли в Оженин на залізницю для евакуації на Схід) і німецьким десантом. В полон потрапили одиниці, інші загинули (не було зброї).

З 26 червня по 2 липня тривали бої за Острог. Під час боїв було зруйновано 76 % міста, вбито сотні людей.

3 липня завершено окупацію Оженина. На початку цього ж місяця між селами Оженин та Країв, у місцевому лісі, що недалеко від залізниці, німці розстріляли 36 радянських полонених.

Під час окупації села німці в приміщенні залізничного вокзалу створюють комендатуру; призначають місцевого управителя господарством.

Багато оженинських сімей – Кондратюки, Ніколайчуки, Марискевичі, інші, ризикуючи життям, переховували від винищення євреїв, багато яких були розстріляні в районі Нового містечка Острога.

1941-1944 р.

За згодою німців старостою села призначено Романського. Він дбав про односельчан. Відома розписка старости, де він мотивував відмову від вивозу оженинської молоді 1923-1925 року народження у Німеччину тим, що люди були зайняті на місцевих роботах.

1942 р.

Фашисти розробляють проект: збудувати залізницю, що мала сполучати станцію Острог і м. Рівне (через с. Країв), так би мовити «напрямую». Старезний насип зберігся до сьогодні.

Створена в селі підпільна організація, якою керував Дмитрук К. М., нараховувала 40 чоловік.

Особливо активними діями відзначилися партизанські загони протягом 1942-1943 рр. Через наш край здійснювали свої рейди загони С. Ковпака, О. Федорова, О. Сабурова.

В рядах УПА з 1941 по 1955 рік воювало 68 жителів села Оженин, з них 21 чоловік загинули від зброї «советів», а 26 осіб було репресовано і засуджено до сталінських таборів.

16 грудня 1942 р.

Німці закривають в Оженині вищу народну школу.

11 серпня 1943 р.

В Оженині сталася велика пожежа, горіли хутори Бродів, Вітольдівка.

1943 р.

В липні, партизани за допомогою членів підпільної групи і працівників залізниці здійснюють диверсію на двохколійному залізничному мості через р. Горинь. Про ці події писали у своїх творах самі партизани: Д. Медведєв («Сильні духом») та М. Гнидюк («Стрибок в легенду»). Особливо гарно партизанську окупацію описує керівник партизанського загону Медведєв, але чомусь не згадує правдивих наслідків цієї аварії. За його словами, рух ворога на залізниці був паралізований на два тижні.

А насправді німці вже давно здогадувалися про наміри партизан зруйнувати міст. Тому ворог перестрашувався. Як тільки міст злетів у повітря, німці підвезли з станції Івачків задалегідь заготовлений такий самий міст – колію і встановили його над горинськими водами. Мурувати йому підпори було ніколи, тому просто «зварили» зі шпал густу плитку, на якій міст і тримався. Рух німецьких потягів було відновлено за декілька днів.

Вдалими спробами підриву німецької техніки відзначилися партизани на залізничному «коліні», що перед в'їздом в село.

Таким чином на наших землях відгукнулася так звана «рейкова війна», що тривала в 1943 р.

19 січня німецький каральний загін в ході операції в ході проти антифашистських сил розстріляв в Оженині 18 мирних жителів.

Під час чергової окупації по знищенню мирного населення в нашому селі був розстріляний священник Святомихайлівської церкви Тарнавський М. М.

8 серпня – чергова каральна операція в селі. Внаслідок вбивства німецького офіцера і на фоні загострення польсько-українських стосун-

ків німецькими окупантами було спалено вулицю «Вітольдвуку», вбито близько 10 чоловік, спалено молоду дівчину (Зосю Н.).

В листопаді місяці 1943 р. курінь Ясеня знищив декілька польських поселень колоністів на Вітольдувці (Оженин). Було вбито кільканадцять осіб, а втрати українських повстанців становив 4 вбитих і 2 поранених.

27 грудня – бій в Оженині між українськими повстанцями і збройними частинами польських жандармів. Спалено ряд будівель, загинули люди.

1944 р.

В січні війська 1-го Українського фронту (командувач генерал армії М. Ф. Ватутін), розгортаючи Луцько-Ровенську операцію проти фашистських військ, розпочали бої на підступах до Оженина.

28 січня 870 стрілецький полк 287 стрілецької дивізії під керівництвом полковника А. Г. Писарева підійшов до Оженина і почав операцію по визволенню села від фашистських військ. Йому прийшлося вибивати сильно укріплені в с. Оженин і на станції Остріг два батальйони німецької піхоти. І щоб не попасти в оточення, німці почали тікати в напрямку на Здолбунів.

4-5 лютого: визволення Оженина і навколишньої місцевості від німецько-фашистських військ.

5 лютого в Оженині сталася остання трагедія війни. Цього дня місцеві люди, а також з Плоски, Могилян, Черняхова, Коростової (нині Українки), гадаючи, що німці вже залишили нашу територію, кинулися на підводах, хто й цілими сім'ями, розбирати 4 зернових склади, що були розміщені на залізничній станції, і які німці не встигли (чи забули) знищити при відступі. І коли все подвір'я наповнилося людьми, які вантажили на підводи зерно, звідкись взялися 4 німецьких танки, що на всій швидкості врізалися в натовп. (Є версія, що «тигри» при відступі заблукали і опинилися в тилу радянських військ). То був момент страшного суду: люди, танки, коні, зерно, кров людська – все змішалось в мить, і, за декілька хвилин, не скидаючи швидкості, німецькі «тигри» помчали геть зі складського двору...

Березень. Проходить мобілізація оженинців в ряди Червоної Армії (за відмову – концтабір).

17 квітня – в селі тривають пожежі, перестрілки, пов'язані з продовженням українсько-польського протистояння.

В цілому за роки Другої Світової війни загинуло 63 жителі Оженина, 4 – в Стадниках, 9 – у Бродові, 5 – Краєві. Мобілізація проходила в такій кількості (з Оженина) – 1939 р. – 1 чол.; 1940 р. – 2 чол.; 1941 р. – 11 чол.; 1944 – 65 чол. З них на фронтах війни було вбито – 54 чол., пропали безвісти – 19 чол. (з призову 1944 р.). На території України поховано 24 наших земляки, за кордоном – 24 чол.: Латвія – 7 чол., Польща – 6 чол., Чехія – 1 чол., Білорусія – 2 чол., Росія – 2 чол., Німеччина – 5 чол.

Весною цього ж року було вогнем знищено двохповерховий панський маєток (що з дерева постав тут в 1939 році). Місцеві жителі покладають цю акцію то на маляр, що були жандармами при німцях, то на вояків УПА.

Цього ж року почалися арешти і вивіз у Сибір та Казахстан учасників визвольних змагань та їх сімей. Залізнична станція «Острог» знову, як в 1939 році, стала табором для полонених, що днями чекали там товарні вагони, які гуркотіли на Схід.

1945 р.

Початок відбудови села. Але ще не все спокійно. При таємничих обставинах гинуть люди. Так, знайшли вбитим голову сільської ради – Оженина Т. С. Дивака. Пропав безвісти (втопили в Горині?) біля с. Стадники і Михалківці голова Оженинської «Просвіти» в 30-х роках Володимир Кушнір. Радянська пропаганда приписує ці два злочини українським повстанцям.

В селі проводяться обшуки серед антирадянських елементів. Так, в одному з будинків за допомогою залізничників було знайдено і спалено бібліотеку місцевої «Просвіти», що була схована в коморі. Керував хатою-читальнею в той час Мулярчук Семен Васильович. У вогні загинула і «перлина» сільської бібліотеки – книга У. Самчука «Марія».

Відновлюють свою роботу семирічна школа, бібліотека і сільський клуб.

Оженинська сільська рада «виявила» ініціативу взяти шефство над шахтою 1 травня, що на Донбасі. Гірники отримали партію продуктів харчування. За цим прикладом всі сільські ради району направили на Донбас свої партії харчів. Шахтарі ж в свою чергу у спеціальному листі дали слово острожанам, що добудуть вугілля понад план 200 тонн і направлять його в наші землі (це був звичайний бартерний обмін)

1946 р.

Створено партійну і комсомольську організацію в Оженинській МТС. Через рік комсомольські осередки були створені на залізничній станції, в конторі «Заготзерно», в школі.

В цьому році відбувся перший офіційний випуск Оженинської неповної середньої школи. Почала працювати вечірня школа для ліквідації неписьменності серед дорослого населення.

Завершується операція «Вісла» по розселенню в Оженині депортованих польських українців, що проживали на Холмщині. На землях, власники яких були знищені у війну, поселялися сім'ї Томащуків, Капковських, Стамбульських, Марискевичів, Мициків, Ткачуків, Андрушаків, Жоленьків, Денисків, Фіків та багато інших людей, яких сталінська примха зігнала з рідних нажитих земель.

21-24 жовтня: на сибірські землі вивозили чергову групу «ворогів народу» з сіл Точивики, Михалківці, Грем'яче, Білашів. Три дні люди під відкритим небом, під охороною енкаведистів чекали на свій товарний потяг. Оженинці кидали в натовп їжу, хліб, охорона намагалася цього не допускати. А 24 жовтня з Гощі прибули товарні вагони, людей загнали туди як худобу, щільно закрили двері.

І знову голод... Знову з'являються прохачі та голодні люди зі Східної та Центральної України. В Оженині відбуваються крадіжки, чужинці «хазяйнують» в селянських погребях і льохах. Велика кількість таких зморених голодом людей з Донбасу декілька днів «працювала» над трьома картопляними кагатами, заритими в землю ще в 1939 році. Люди розгрібали гнилу картоплю, душили з неї крохмал та пекли млинці.

Деякі східняки вдалися до справжнього полювання. Коли їхні земляки їхали на дахах вагонів уже із західних земель з клунками харчів, ці спритники залягали на висотках ровів, по дні якого проходила залізниця і йшли потяги, і спеціальними гаками закидали їх на дахи вагонів і стягували, коли харчі, коли людину, що вже зловить той гострий шмат заліза.

Голодуючі з Брянщини покрали в оженинців з погребів гречку, вони ж займалися грабежами у вагонах потягів. Так був пограбований (майно, одяг, гроші) Мулярчук Андрон з Вільгота, ще й скинули хлопця в рів на залізничному повороті.

1947 р.

Довідник адміністративно-територіального поділу за цей рік трактує «Оженин» як село зі своєю сільрадою і належними до нього хуторами: Високий, Маївка.

З 1959 року під адміністрування Оженина відходять ще села: Бродів, Країв, Стадники з колишніми їхніми хуторами та іншими територіальними об'єктами.

1948 р.

Група перших оженинців-колгоспників побувала в артілях Полтавської області по питаннях вивчення передового сільськогосподарського досвіду.

1949 р.

Створення колгоспної артілі. Згодом - відновлення роботи колгоспу імені Ворошилова. (Як «відновлювали» його розказували старожили: особливо впертих садили в льохи, що були на залізничній станції, хоч начальник станції Зикін намагався людям допомогти, але як казав один комуніст: «ти - вош, і ми тебе ось так роздаavimo»). Хто все ж таки намагався «втекти» від колгоспу, піддавався тотальній ізоляції в роботі, в суспільстві).

1949-1950 р.

Коли колгосп імені «Ворошилова» відновив роботу, згодом до нього приєднали артіль імені Свердлова с. Бродова.

В 1957 році колгосп назвали ім'ям Б. Хмельницького, а з об'єднанням його в 1959 році з артілью «Дружба» села Красва він отримав назву (вже кінцеву) «Червона зірка».

В 1961 році колгосп став дослідно-показовим господарством Острозького району.

В 1972 році на колгоспних фермах утримували - 577 корів, 882 свині, 395 овець, 4030 штук птиці. Машинно-тракторний парк мав на той час - 36 тракторів, 8 зернових комбайнів, 26 автомашин.

1950 р.

Під відновлений колгосп розширюють територію. Тому піддається знищенню панський парк Міклера (був закладений в основі своїй 300 років тому). (Польський палац Єловицький зазнав катастрофічної руйнації після 1939 року і в роки війни. Сьогодні від нього залишилося лише фундамент, на якому стоїть інша споруда.)

1951 р.

Розгром ОВК (Організації вільних козаків), що була утворена в часи тотальних арештів і вивозу на Сибір «ворогів народу». Завданням ОВК було щире бажання визволити українців від більшовицького режиму. Їх боротьба зводилась до пропагандистської роботи, до розповсюдження власних друкованих листівок (для цього вони викрали друкарську машинку з Оженинської МТС). Цю підпільну молодіжну організацію входили жителі сіл Оженин, Михалківці, Милятин, міста Острог. Керівником групи був Віталій Понтюшко, з ним трагічну долю розділили оженинці – Ростислав Квітка, Володимир Трофімчук, Шуміловський та інші.

Заарештовано було 19 чоловік. Трибунал Прикарпатського військового округу протягом тижня проводив у Рівному в приміщенні актового залу Рівненського відділення КДБ закриту виїзну сесію. Рішенням трибуналу було таким: розстріляти трьох юнаків – В. Пантюшка, В. Трофімчука, П. Данилюка. Решту 16 чоловік засуджено до 25 років ув'язнення і розіслано в різні кінці ГУЛАГу.

1959 р.

Тогочасна преса повідомляла цікаві факти про життя трудящих: в Оженинському клубі щомісяця демонструвалося 12-15 кінофільмів.

В Оженинській семирічці навчається 200 школярів, директор школи – Воронов.

Влітку цього року на залізничному мосту через р. Горинь трапилась аварія. Шпали були пошкоджені металевими стовпами, що були погано прикріплені і зсунулися до самих коліс. Поїзд, який вів машиніст Лу-й-Лу (китаєць за походженням, з околиць Шепетівки) звалився у води Горині. Весь перший проліт був зруйнований, тобто напрямом Здолбунів-

Шепетівка. Були людські жертви. Аварія стала своєрідним відліком гігантської реконструкції залізниць Острожчини.

1960 р.

В ході ремонту залізничного мосту через Горинь було знято військово-патрульну охорону, що складалася з озброєної варту і кількох службових собак.

1961-1982 р.

Головою сільської ради Оженина був В. Д. Коваленко.

1962-1964 р.

Проводиться електрифікація залізничної дороги, що проходить по території Острожчини.

1964 р.

Село Оженин було приєднане до системи електрифікації Добротворської ДРЕС, що і постачала електрику в наш край.

Цього ж року в селі було поставлено пам'ятник «великому вождю» – В. І. Леніну.

1967 р.

В Оженині будується Острозький плодоконсервний завод. Завод мав три цехи: консервний, безалкогольних напоїв, консервно-засоловальний. Потужність заводу становила 6 млн. умовних банок консервів в рік. Працювало на заводі 340-380 чоловік. Продукція йшла в європейські країни, навіть далеку Японію.

Селище цукрозаводу «збагатіло» ще на одну новобудову – дитячий садочок.

1968 р.

В нашому селі будується Острозький цукровий завод. Ця будова мала потужність – 30 тисяч центнерів переробки буряків на добу. Під час сезону цукроваріння на заводі працювало до 1200 чоловік, в ремонтний період – 700-800 людей.

На території цукрозаводського селища, крім нових житлових будинків, постає перша в Оженині десятирічна школа. Значну матеріальну допомогу надав директор цукрозаводу Могила Г. Ф., а керував будівництвом школи В. А. Форсюк. Першим директором школи став Немирич В. Ф. в новій школі, що отримала назву «Острозька СШ № 3» навчалися тоді 780 учнів у дві зміни.

Сьогодні приємно згадувати 70-80-ті роки. То був час, на який випав «пік» розвитку нашого краю і села. В цей же рік починає будуватися Оженинський хлібозавод. До новобудов потрібно ще зарахувати автомагістральний міст в Оженині через залізницю.

1974 р.

В селі постала ще одна новобудова – медична амбулаторія.

1975 р.

В Оженині, на селищі цукрозаводу, було відкрито музичну школу перебудовану з колишньої бані. Відкрито дитячий садочок в селі Оженин.

Серпень 1976 р.

Відбулося урочисте перепоховання загиблих радянських воїнів в червні 1941 р. Було поставлено новий обеліск.

1993 р.

Оженинська Святомихайлівська церква увійшла в склад української Православної Церкви київського патріархату.

1995 р.

Розпочата діяльність в нашому селі відкритого акціонерного товариства «Острозьке ремонтно-транспортне товариство».

2000 р.

Колгоспне сільськогосподарське підприємство «Зірка» було реорганізоване в приватне сільськогосподарське підприємство «Зірка».

5 січня 2009 р.

В Оженині проживає 4896 чоловік, з них чоловічого населення – 2181 осіб.

Наші відомі земляки

• Бондаренко (Золотнюк) Галина Борисівна – випускниця Оженинської ЗОШ №1 І-ІІІ ст., нині – старший науковий співробітник інституту мистецтвознавства, фольклористики і етнографії імені М. Рильського Національної Академії наук України, автор понад 200 дослідницьких праць і публікацій на теми фольклору, традиційно-побутової культури, духовності.

• Бендюк Микола Миколайович – народився і виріс в Оженині, завдяки наполегливій самоосвіті став відомим в Україні художником-реставратором, мистецтвознавцем, краєзнавцем, сьогодні Микола – співробітник Острозького історико-культурного заповідника, автор багатьох наукових статей на тематику іконопису, золотарства, колекціонер старожитностей. На початку 90-х Бендюк М. був одним із засновників Народного руху на Острожчині.

• Євчук Федір Павлович – голова місцевого колгоспу в 80-х роках. За працю нагороджений орденом Леніна.

• Жогло – доктор фармацевтичних наук, професор, завідуючий кафедрою технології ліків Львівського медінституту.

• Журик Олександр Михайлович – випускник Оженинської ЗОШ №1 І-ІІІ ст., кандидат в майстри спорту з легкої атлетики; золотий та бронзовий призер Всеукраїнської спартакіади школярів (2008 р.), представляє Рівненщину на змаганнях в Україні і за кордоном.

• Кондратюк Федір Лук'янович – місцевий житель, який в роки Другої світової війни (з жовтня 1941 року по лютий 1944 року) під страхом смерті переховував і, таким чином, врятував життя 22 євреям. За цей геройський вчинок уряд Ізраїлю в травні 1989 року нагородив Кондратюка Ф. медаллю “За спасіння людей” та присвоїв почесне звання “Праведник світу”.

• Кушнір Володимир Олександрович – голова оженинського осередку „Просвіти” в 30-х роках ХХ ст., вбитий за нез’ясованих обставин біля с. Михалівка в 1947 році.

• Ковальчук Олександр Степанович – місцевий талановитий художник-аматор. Представляв в м. Острозі виставку своїх картин, йому ж належить одна з найкращих версій портрету Гальшки Острозької, яка нині знаходиться в колекції колишнього спікера Верховної Ради І. Плюща (м. Київ).

• Краплич Руслан Ростиславович – керівник Фондації імені князів-благодійників Острозьких в Україні.

• Марискевич Степан Пилипович – ветеран Великої Вітчизняної війни, голова Острозької районної ради ветеранів.

• Немирич Володимир Феодосійович – директор Острозької СШ №3 (селище цукрозаводу) з 1967 по 1986 рік. Учасник Великої Вітчизняної війни, нагороджений медаллю «За перемогу над Німеччиною в Великій Вітчизняній війні 1941-1945 р.», орденом Вітчизняної війни II ступеня.

• Нагорна Олена Вікторівна – випускниця Оженинської ЗОШ №1 І-ІІІ ст., нині солістка заслуженої національно-академічної капели «Думка» (м. Київ). Закінчила національну музичну академію ім. Чайковського. З концертами представляла Україну на сценах Бразилії, Чилі, Аргентини, ОАЕ, Норвегії, Німеччини, Угорщини, Португалії, Чехії та інших країнах.

• Прус (Плахотнюк) Галина – заступник директора Державного архіву Рівненської області.

• Пантюшко Віталій – керівник Організації Вільних Козаків, що мала на меті боротьбу з комуністичним режимом. Засуджений до розстрілу трибуналом Прикарпатського військового округу в м. Рівне 1951 року.

• Серединський Сава Іванович – згідно церковних записів с. Оженин – перший вчитель церковно-парафіяльної школи села, що відкрилась в жовтні 1884 року.

• Савич Олімпіада Григорівна – перша жінка-трактористка с. Оженин, яка в 1946 році засвоїла управління трактором «У-2» («Універсал-2», потужністю 9 кінських сил).

• Фурман Віра Костянтинівна – уродженка с. Оженин, нині – завідувача кабінетом суспільних наук Рівненського обласного інституту післядипломної освіти, автор багатьох публікацій на правознавчу тематику.

Відомі постаті Оженинської землі

• Голіков Григорій Миколайович – дворянин родом з Росії, інженер-залізничник, що керував будівництвом залізничної колії через село Оженин в 1872-1873 р. на відрізку «Здолбунів-Кривин». У 1873 році загинув у Оженині за вельми загадкових обставин. Похований на місцевому кладовищі.

• Словицькі: Данило, Франциск (Францішко), Станіслав, Ігнатій, Гриціан, Степан – династія польських магнатів, які володіли землями в Корці і в Оженині з 1629 по 1939 р. (з перервами). На початку Другої світової війни (1939 р.) родина емігрувала в Англію, звідки нащадки навідувалися на Острожчину в минулих роках.

• Єфімчук (Дячук) Уляна – жителька с. Стадники, яку наші земляки обрали депутатом Народних Зборів Західної України 1939 р.

• Мельничук Віталій – в кінці 60-х років ХХ ст. працював художником-оформлювачем на плодоконсервному заводі с. Оженин. Згодом – головний художник Рівненського обласного театру ляльок, учасник виставок художніх театрів ляльок у Львові, Москві; автор оформлення декорацій та ескізів до 30 вистав в обласних музично-драматичних театрах Рівного, Луцька, Житомира, Львова. Відзначений званням «Заслужений працівник культури України».

• Міклер Діонісій – ірландський ботанік. Освіту здобув в Лондоні. В 1792 році на запрошення князя М. Любомирського переїжджає на Волинь і в м. Дубно закладає парк. Згодом заснував парки в Мізочі, Здовбиці, Кривині, Берестечку, Шпанові, Підлужному, Рівному, Тернополі і ще в 40 містах і селах України. В кінці ХVІІІ ст. в Оженині на замовлення місцевого пана Станіслава Єловицького заклав парк на кілька десятків гектарів, що існував до 50-х років ХХ століття.

• Орда Наполеон – польський митець, талановитий літограф, учасник визвольного польського повстання 1831 року. Після поразки повстання мандрує Європою (щоб уникнути страти), перебував в Австрії, Німеччині, Швейцарії. Знайомиться з Міцкевичем, Шопеном. Згодом призначений директором італійської опери в Парижі. В ІІ половині ХІХ ст. мандрує і описує Галичину, Волинь, Поділля. Автор тисячі літографій, картин замків і палаців у Рівному, Корці, Луцьку, Острозі, Слауті. В цей час відвідує і наш Оженин, створює літографію панського замку Єловицьких.

• Островський Микола – російський письменник, автор романів «Як гартувалась сталь», «Народжені бурею», в яких оспівував подвиги більшовиків. Свої романи писав, будучи зовсім сліпим і прикованим хворобою до ліжка. Народився в с. Вілія Острозького повіту, бував в Оженині.

• Павлюк Йосип (псевдо «Венус») – учасник національно-визвольних змагань 1935-1955 років. Націоналістичний діяч під час польської, мос-

ковської та німецької окупацій. Депортований польським шовіністичним режимом до концтабору смерті «Береза Картузька». В роки Другої світової війни – надрайонний господарчий референт Дубенщини. Засуджений за участь в рядах УПА Москвою до сталінських таборів, після повернення з яких проживав в Оженині.

Література

1. Андрухов П. Волинська земля: хроніка, джерела, постаті. – Сокаль, 1992.
2. Баталов В. 1939 рік. І був вересень. І був 17-й день // Замкова гора. – 2005. – 17 вересня.
3. Баталов В. Пора гальмувати, господа // Замкова гора. – 2004. – 31 січня.
4. Гушук Т. Нариси з історії Оженина – Острог, 2007.
5. Мельничук В. Козацтво Волині // Волинь. – 1993. – 24 грудня.
6. Німчинська Н. На шляху визволення України // Замкова гора. – 2007. – 27 січня.
7. Пура Я. Наш край у назвах. – Рівне, 2002.
8. Сергійчик В. Волинська трагедія: К., 2003.
9. Тищенко О. Гурби: квітень 44 р. – Рівне, 2005.
10. Ткач І. Скарби села Михалківці // Вісті Рівненщини. – 2004. – 14 листопада.
11. Трусик Н. До 60-річчя початку масових знищень на Україні документи свідчать... // Життя і слово. – 2007. – 7 січня.
12. Тхор В. Сніцаревич В., Працюк В. Історія нашого краю. – Рівне, 2007.
13. Ярошинський О. Волинь в роки Української національної революції середини XVII ст. – К., 2005.
14. Сербін Г. Солдатська легенда // Червоний прапор. – 1985. – 24-26 травня, №101, 102.
15. Волинские епархиальные ведомости. – 1889. – №1.
16. Історія міст і сіл України. Ровенська область. – К., 1973.
17. Зоря комунізму // 1959. – 9 січня. – №4.
18. Зоря комунізму // 1969. – 20 березня. – №34.
19. Книга пам'яті України. Рівненська область. – Т. 3. – Львів, 1995.
20. Остріг на порозі 900-річчя. Матеріали IV науково-краєзнавчої конференції. – Острог, 1993.
21. Острозький краєзнавчий збірник. – Випуск 2. – Острог, 2007.
22. Ровно – 700 років (1283-1983р.). / Збірник документів і матеріалів. – К., 1983.
23. Гузь Л. Цукровий завод пішов // Червоний прапор. – 1967. – вересень.